

Historie mého domova

Daniela Pernesová

Dům nebo byt, ve kterém žijeme má svou historii. Možná jej postavili naši rodiče, možná na tomto místě stojí už sto let a ukrývá dávná tajemství. Možná dávná tajemství neukrývá on sám, ale místo, na kterém stojí, nebo jej ukrývá jeho blízké okolí.

Jak se těchto tajemství dopátrat, a jak toto téma zpracovat do školní výuky představí následující metodika.

Cílem metodiky není poskytnout přesnou „kuchařku“, ale inspiraci pro vytvoření projektu na míru dané škole. Jiná specifika a překážky přinese realizace projektu školy v malé obci, jiné ve velkoměstě, jiné ve třídě s 15 dětmi, jiné ve třídě s 25 a více dětmi. Metodika by měla poskytnout oporu v klíčových bodech projektu.

Vzdělávací oblast RVP: Člověk a společnost – Dějepis (případně také Výchova k občanství)

Jazyk a jazyková komunikace – Český jazyk a literatura

Informační a komunikační technologie

Možnost propojení s Výtvarnou výchovou

Průřezová témata: Osobnostní a sociální výchova

Cílová skupina: žáci druhého stupně ZŠ

Forma výuky: celoroční mezipředmětový projekt, výuka ve škole, návštěva vzdělávacích institucí, samostatná práce žáků na finálním výstupu projektu mimo školu

Nutná vstupní opatření:

1. zpracování projektu do plánu výuky
2. spolupráce mezi pedagogy
3. domluvit spolupráci s místním muzeem, knihovnou, archivem, kronikářem, případně matrikou, pokud je obecní kronika uložena tam. V každé z těchto institucí dohodnout konkrétního pracovníka, který bude s projektem podrobně seznámen a bude škole po celý rok k dispozici (např. muzejní pedagog v muzeu).
4. poprosit o spolupráci také rodiče žáků
5. zjistit, zda v obci žijí pamětníci, kteří by byli ochotni se projektu také zúčastnit (poskytnutí informací a fotografií, návštěva ve škole). Se zjišťováním může pomoci muzeum nebo místní kronikář
6. učebna s možností promítání a připojení na internet
7. pedagog, který projekt povede (pravděpodobně učitel dějepisu nebo třídní učitel) by si měl připravit vlastní ukázkový výstup projektu (vlastní historické pátrání), které ukáže žákům jako příklad, inspiraci a motivaci

Vzdělávací cíle:

1. seznámení se s historií vlastního domova, obce a jejího okolí

2. seznámení se s činností vzdělávacích institucí (muzeum, knihovna, archiv)
3. prohloubení mezigeneračních vztahů (děti, jejich rodiče, prarodiče)
4. rozvoj myšlení, schopnosti samostatné práce, prezentace vlastní práce
5. rozvoj počítačové gramotnosti, orientace na internetu a kritického hodnocení zde získaných informací

Metodika

1) úvodní vyučovací hodina (Dějepis)

Cíl: seznámit žáky s projektem a jejich úkoly

Místo konání: škola, učebna s možností promítání a připojení na internet

Téma hodiny:

a) orální historie – co to je, jak ji lze v projektu využít? – podnícení jejich komunikace s rodiči a prarodiči o historii jejich domova
b) orientace v mapě, orientace v historické mapě (pro prvotní seznámení lze využít stránek archivnimapy.cz)

c) zadání 1. úkolu: výběr předmětu zkoumání – vstupní orální rešerše s členy rodiny a s pomocí výše uvedených internetových stránek;

Cílem 1. úkolu je zjistit, co bude podrobena hlubšímu zkoumání, zda rodinný dům (v případě starší stavby), pozemek, ulice (v případě novostavby) bytový dům nebo sídliště, v krajním případě celá obec nebo její část. Pedagog touto vstupní rešerší získá informace o tom, jakým směrem se který žák vydá, a kam ho bude možné v následných konzultačních hodinách směřovat dále. (Pozn.: Stejným způsobem lze pátrat také po historii budovy dětského domova se zdejšími vychovatelkami);

Vstupními otázkami, o jejichž zodpovězení žáci poprosí své rodiče a prarodiče, může být například: *Jak starý je náš dům, kdy byl (alespoň orientačně) postaven? Kdo zde bydlel před námi? Máme nějaké staré fotografie domu? Co si o jeho historii pamatujete?* Výstupem tohoto rešeršního pátrání by měl být krátký textík, anebo odpovědi na otázky v bodech. V případě, že odpovědi budou „Nevím“, „Nemáme“, „Nepodařilo se zjistit“, pedagog by měl danému žákovi doporučit jiný objekt zkoumání – např. dům prarodičů, ulici namísto pouhého domu, apod.

d) seznámení se s cílem projektu a požadovanou podobou závěrečné práce: vypracování co možná nejpodrobnější a nejodbornější studie o historii zvoleného objektu. Prezentace této studie – včetně historické i vlastní fotodokumentace, kopií archivních materiálů apod. Forma závěrečné práce může být ppt prezentace, slohová práce s obrazovým doprovodem, obrazové fotoalbum, video. Prezentovat své dílo žáci mohou i s rodiči či prarodiči. V prezentaci by neměl zaznít jen výsledek pátrání, ale také reportáž z celého procesu pátrání – co jim šlo nejlépe, v čem byl největší problém, kdo jim poradil, apod.

e) seznámení se s průběhem projektu: jak bude během celého roku probíhat a co je čeká

2) rozbor výsledků vstupních rešerší a návštěva obecního kronikáře ve škole (hodina Dějepisu)

Cíl: rozbor hotových prací, zodpovězení dotazů a nasměrování žáků požadovaným směrem, seznámení se s obecním kronikářem (je-li nějaký) a on-line obecní kronikou (je-li)

Místo konání: škola, učebna s možností promítání a připojení na internet

Téma hodiny:

a) zodpovězení dotazů žáků a pomoc s prvními vstupními problémy s pátráním

b) diskuse s obecním kronikářem/prohlížení si obecní kroniky (kronikář nebo učitel, pokud kronikář není, by si měl připravit krátké povídání o historii obce a zejména o tom, co vše se v kronice píše, a jak se k informacím dostat.)

3) správné hledání na internetu (hodina Informačních a komunikačních technologií)

Cíl: seznámit žáky s internetovými stránkami, které mohou během pátrání využít

Místo konání: počítačová učebna

Téma hodiny:

a) praktické seznámení se s následujícími stránkami a jejich využitím. Pozn.: žáci by si měli odkazy na stránky poslat na mail, a nebo by měli alespoň dostat jejich výčet.

- Stránky obce
- on-line obecní kronika (může být přímo na stránkách obce)
- stránky obecního, okresního či krajského muzea
- <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/pohledy/archiv.html>
- digitalizovaná periodika (zejména denní tisk), případně jiné publikace prostřednictvím aplikace Kramerius (např.: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/>) a on-line katalogy knihoven (zejména té místní)
- <https://kontaminace.cenia.cz/> (pro potřeby tohoto výzkumu kontaminace prostředí byla použita kompletní letecká mapa ČR z roku 1952 a 1953)
- Google překladač pro pomoc s překlady německých textů (pozn.: žáky je potřeba upozornit, že by na přesnost překladu neměli spoléhat, a měli by jej konzultovat s němčinářem!!)

b) jak správně hledat na internetu? Jak poznám, že můj internetový zdroj je důvěryhodný? Upozornění žáků na to, že informace, které naleznou například na internetových blozích historických nadšenců, nemusejí být vždy zcela pravdivé. Správná informace by měla mít uveden svůj zdroj, a tento zdroj musí být dohledatelný. Ne vždy je dobré spoléhat na úplnou

pravdivost článků na wikipedii, články sice podléhají kontrole, ale je jich příliš mnoho, aby mohl kontrolní mechanismus fungovat spolehlivě. Také v případě článků na wikipedii platí výše zmíněné pravidlo o zdrojích. Naopak stránky různých odborných institucí, jako jsou muzea, obecní úřady, farnosti, apod. lze pokládat za spolehlivý zdroj.

4) návštěva regionálního muzea (v hodině Dějepisu)

Cíl: seznámení se s regionálním muzeem, setkání s muzejním pedagogem či jiným pověřeným muzejním pracovníkem, seznámení se s historií regionu, historickými mapami regionu (má-li je muzeum ve sbírce)

Místo konání: regionální muzeum

Požadavek na muzejního pracovníka: připravit žákům krátké povídání o historii jejich obce (případně regionu), ukázat jim vhodné sbírkové předměty (originály, repliky, případně skeny nebo fotografie), jako jsou historické mapy, historické fotografie apod. Seznámit žáky s otevírací dobou muzea a možnostmi odborných konzultací. Poskytnout žákům obrazový, případně textový materiál, který by jim mohl v samostatné práci pomoci (fotokopie starých map, krátký text o historii města, návod, jak postupovat při badatelské práci, kontaktní údaje muzea, otevírací doba, ...). Mimo jiné by se mohli žáci v muzeu dozvědět, co je to kurent a jak vypadá.

5) návštěva knihovny (v hodině Českého jazyka)

Cíl: seznámení se s místní knihovnou, knihovním fondem týkajícím se historie města, setkání s knihovníkem, který bude žákům pro potřeby projektu k dispozici, seznámení se s činností knihovny, návštěvním řádem, podněcení žáků k návštěvám knihovny, prohloubení čtenářské gramotnosti

Místo konání: místní knihovna (nebo jiná knihovna s obsáhlejším fondem na požadované téma)

Požadavek na knihovníka: z knihovního fondu připravit tematické knihy a seznámit s nimi žáky, seznámit děti s činností knihovny, s návštěvním řádem a otevírací dobou, poskytnout žákům kontaktní údaje a údaje o otevírací době knihovny. Seznámit žáky s vyhledáváním v on-line katalogu, a pokud možno s tím, co je Kramerius a jak funguje

Požadavek na rodiče žáků: zařídit žákům čtenářský průkaz

Pozn.: v poslední době se v knihovnách objevuje pozice kulturně-edukační pracovník, pokud vybraná knihovna takového zaměstnance má, je právě on vhodnou kontaktní osobou pro potřeby projektu

6) návštěva zaměstnance archivu ve škole (v hodině Dějepisu)

Cíl: seznámení se s nejbližším archivem (pobočkou), s jeho činností a návštěvním řádem, setkání s pracovníkem archivu

Místo konání: škola, učebna s možností promítání a připojení na internet

Požadavek na zaměstnance archivu: seznámit žáky s návštěvním řádem, se způsobem vyhledávání informací v archivu, poskytnutí seznamu archivních fondů, které by žákům mohly pomoci, ukázka některých z nich; poskytnout žákům kontaktní údaje a údaje o otevírací době archivu

7) zadání závěrečných prací (s vedoucím projektu)

Cíl: bližší seznámení se s možnými podobami samostatné práce, stanovení požadovaného rozsahu a způsobu prezentace

Místo konání: škola, libovolná učebna

Téma hodiny:

a) prezentace učitelem připravených příkladů (různých forem závěrečné práce na výsledcích vlastního výzkumu)

b) zdůraznění významu uvádění zdrojů získaných informací

c) konzultace vznikajících prací žáků – budou-li nějaké

d) stanovení úkolů na příště: zahájení samostatné práce (doma);

sdělení, ve které z následujících hodin se budou opět věnovat projektu (mezi jednotlivými konzultačními hodinami by měl být vždy rozstup alespoň týden). Jako projektové hodiny lze využít výuku Dějepisu, Českého jazyka, Informačních a komunikačních technologií, či Občanské nauky, případně Výtvarné výchovy);

sdělení, ve kterém termínu proběhne závěrečná prezentace samostatných prací – výstupů projektu

8) průběžné konzultace (libovolný počet vyučovacích hodin dle možností dané školy)

Cíl: poskytnout žákům odbornou oporu při jejich samostatné práci

Místo konání: škola

Téma hodiny:

a) konzultace vznikajících prací, možnost vzájemné porady a uspořádání kolokvia žáků (pozn.: v některých vyučovacích hodinách se lze projektu věnovat např. jen 15 minut na konci vyučování)

b) poskytnutí možnosti pracovat na úkolu také ve škole

S tím související požadavek na učitelský sbor a ředitele školy: uzpůsobit tomu výuku. Spolupráce s kolegy (bude nutné se dohodnout, kdo z pedagogů bude do konzultací zapojen a nakolik, kolik vyučovacích hodin je v jeho možnostech projektu věnovat. Z tohoto důvodu je velmi důležité podrobně promyslet projekt už v předešlém školním roce a uzpůsobit tomu plán výuky roku následujícího)

9) dokončování samostatných prací (libovolný počet vyučovacích hodin dle možností školy)

Cíl: dokončení samostatných prací dětí, závěrečné konzultace, příprava na závěrečnou prezentaci

Místo konání: škola (v rámci výuky libovolného předmětu z výše jmenovaných)

Téma hodiny:

- a) závěrečné konzultace
- b) jak správně prezentovat – teorie i zkouška v praxi
- c) jak lze využít projektor, interaktivní tabuli
- d) konkretizace podoby prezentací – včetně maximálního rozsahu a délky prezentace (neměla by přesáhnout 10 minut)

10) závěrečná prezentace samostatných prací žáků

Cíl: prezentování výsledků badatelských prací spolužákům, učitelům, rodičům, prarodičům, ocenění nejlepších prací, zapojení rodičů, prarodičů, prohloubení vztahů mezi žáky a prohloubení mezigeneračních vztahů

Místo konání: škola – např. školní klubovna, multimediální místnost, apod., výuka v odpoledních hodinách, aby se jí mohli zúčastnit také rodiče

Téma hodiny:

- a) učitel zhodnotí projekt, pochválí žáky
- b) jednotliví žáci vystoupí se svým dílem (mohou jim u toho pomoci rodiče)
- c) závěrečné slovo, pochvala žáků i rodičů
- d) odměnění nejlepších prací

Požadavek na učitele:

časová náročnost slavnostního ukončení projektu je přímo úměrná počtu žáků ve třídě. Jednotlivý blok prezentací by měly tvořit dvě vyučovací hodiny, aby stihlo vystoupit co nejvíce žáků. V případě třídy s 25 a více žáky je nutné počítat s tím, že tyto bloky proběhnou dva až tři, v rozmezí několika dní. Který žák bude vystupovat ve kterém termínu musí pedagog promyslet dopředu a musí to dát co nejdříve vědět dotyčným žákům a jejich rodičům! Vzhledem k tomu, že závěrečné prezentace budou probíhat na konci školního roku, neměl by být problém najít na ukončení projektu dostatečnou časovou dotaci.